

Retningslinjer for innvandrersjelesorgen i Oslo katolske bispedømme

Innledning

Omsorgen for innvandrere er et viktig anliggende for Kirken. Selv Den hellige familie var flyktninger (jfr. Matt 2,13–15), og vi finner tallrike formaninger om at Guds folk må vise kjærlighet overfor fremmede både i Det gamle og Det nye testamentet; se f.eks. 2 Mos 23,9: «Du skal ikke undertrykke en innflytter! Dere vet hvordan det kjennes å være innflytter, for dere har selv vært innflyttere i Egypt», og Matt 25,35 og 40: «[J]eg var fremmed, og dere tok imot meg (...). Det dere gjorde mot én av disse mine minste søsken, har dere gjort mot meg.»

I Kirken kan man teologisk sett ikke tale om fremmede: «Nå forstår jeg virkelig at Gud ikke gjør forskjell på folk, men at han fra alle folkeslag tar imot hver den som frykter ham og gjør det som er rett» (Apg 10,34–35). Vi er alle døpt til å være ett legeme; enten vi er jøder eller grekere er vi alle ett i Jesus Kristus (jfr. 1 Kor 12,13; Gal 3,28). Men fremmede i vanlig forstand, det vil si personer som kommer «utenfra», for eksempel fra et annet sted eller land, omtales ofte i Bibelen.

Jesus Kristus, den gode hyrde som ga sitt liv for hjorden (jfr. Joh 10,11), er fundament og modell for all kirkelig virksomhet. Han syntes inderlig synd på dem som «var som sauer uten gjeter (Mark 6,34)», og krevde av sine disipler at de skulle ha en særskilt omsorg for de svake og særlig trengende, noe mange innvandrere må regnes for å være,¹ de som er i en situasjon preget av usikkerhet og sårbarhet. Disse skulle Guds folk ha særlig omsorg for: «[L]egg vinn på gjestfrihet (Rom 12,13)», jf. også f.eks. 1 Pet 4,9; 3 Joh 5; Hebr 13,2).

I Kirkens historie finner vi vitnesbyrd om at man til alle tider har forsøkt å leve opp til dette ideal. I moderne tid var det den store katolske utvandringsbølge fra Europa til Amerika som – særlig fra slutten av 1800-tallet – førte til at Kirken mer systematisk begynte å tenke gjennom sine pastorale strategier.²

Det fant også sted en liten katolsk innvandring til Norge. Da Kirken på ny ble etablert i Christiania i 1843, var det ved en kongelig innrømmelse til innvandrere. En stor del av de norske katolikker som i vår tid oppfatter seg som kulturelt rotfestet her, har utenlandske aner. Helt siden Kirkens gjenkomst har katolikkene i Norge overveiende vært innvandrere eller deres etterkommere.

I tall var det ikke så mange utenlandske katolikker. De lærte seg raskt norsk: De var kommet for å arbeide og mange kom fra germansk språkbakgrunn. Kirken arbeidet målbevisst for å «inkulturere seg», igjen senke sine røtter i norsk jord og knytte an til Norges katolske fortid. Inntil 1960/70-tallet kom lekfolket og de utenlandske katolske biskoper, prester og søstre i stor grad fra samme nord- og mellomeuropeiske bakgrunn.³ Messene ble feiret på latin. De mange katolske skoler spilte også en

1 Jfr. den apostoliske konstitusjon *Pastoralis Migratorum Cura* av 15. august 1969 I,4. A.A.S. LXI, 1969, s. 614–643.

2 Jfr. del 2 av den apostoliske konstitusjon *Exsul Familia* av 1. august 1952, A.A.S., XXXIV, 1952, s. 649–704. Engelsk oversettelse i Bouscaren, *Canon Law Digest III*, Milwaukee 1954, s. 84–98.

3 Jfr. Tande, i Henriksen/Garstein/Eidsvig m.fl.: *Den katolske kirke i Norge*, Aschehoug 1993, s. 476–477.

betydelig rolle i integreringsprosessen. Blant annet av disse grunner var debatter om hva som var den beste form for innvandrersjelesorg lite aktuelle i Norge.

Men Kirkens læreembede har beskjeftiget seg meget med spørsmålet om sjelesorgen blant innvandrere, særlig etter siste verdenskrig. Et uttrykk for dette er pave Pius XIIs apostoliske konstitusjon *Exsul Familia* fra 1952. Det annet Vatikankonsil (1962–1965) tok også opp tematikken, noe som særlig reflekteres i dekretet *Christus Dominus*,⁴ men også i andre konsildokumenter.⁵ Etter konsilet kom pave Paul VIIs apostoliske skriv *Pastoralis Migratorum Cura* (1969),⁶ som ajourførte *Exsul Familia* og innarbeidet impulsene fra konsilet. *Codex Iuris Canonici*, den kirkelige lovbok av 1983, tilfører intet nytt,⁷ men *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium* for de katolske østkirkene (1990) var delvis med på å nødvendiggjøre justeringer. I 2004 kom så en oppdatering av *Pastoralis Migratorum Cura* med instruksjonen *Erga Migrantes Caritas Christi*⁸ fra Det pavelige råd for den pastorale omsorg for migranter og reisende. Denne instruksjonen utgjør den siste omfattende behandling av tematikken fra sentralkirkelig hold (per 2014).⁹

4 Dekretet om biskopenes hyrdeverv i Kirken, promulgert av pave Paul VI den 28. oktober 1965. Oversettelse av dette og andre dokumenter fra Det annet vatikankonsil finnes på www.katolsk.no, og er utgitt på St. Olav forlag 2013. Noen utdrag: "[Biskopene] skal vise seg omsorgsfulle mot alle, hvilken alder, sosial status eller nasjonalitet de enn er av, såvel innfødte som innvandrere og fremmede" (CD 16).

"Særlig omsorg skal ytes overfor de troende som på grunn av sine livsvilkår ikke i tilstrekkelig grad kan nyte godt av sogneprestenes felles ordinære hyrdeomsorg, eller som fullstendig må unnvære den, så som de aller fleste utvandrere, landflyktige og flyktninger, sjøfolk og luftfarende, nomader osv. (...) Bispekonferansene, især de nasjonale, skal med flid beskjeftige seg med de viktigere spørsmål i forbindelse med de tidligere nevnte mennesker. De skal med egnede midler og undervisningsformer i enighet og med forenede krefter legge planer om og virke til gagn for den åndelige omsorg for dem, idet de først og fremst tar hensyn til de bestemmelser, som er eller vil bli fastsatt av Den apostoliske stol, dog tilpasset tidens, stedets og menneskenes vilkår" (CD 18).

"[Det skal] dras omsorg for troende av et annet språk ved prester eller sogn av det språk eller ved en biskopelig vikar, som har et godt kjennskap til språket og også, hvor det er nyttig, er viet til biskop; eller det skal gjøres på en annen passende måte" (CD 23).

5 Temaet berøres direkte eller indirekte i konstitusjonen om liturgien *Sacrosanctum Concilium* (1963), 11, 14, 19, 23, 38 og 41; konstitusjonen om Kirken *Lumen Gentium* (1964), 13 og 36; dekretet om økumenikken *Unitatis Redintegratio* (1964), 18; dekretet om ordenslivet *Perfectae Caritatis* (1965), 2d; dekretet om lekfolkets apostolat *Apostolicam Actuositatem* (1965), 8, 10, 11 og 14; dekretet om kirkens misjonsvirksomhet *Ad Gentes* (1965), 11, 12 og 20; dekretet om presteskapet *Presbyterorum Ordinis* (1965), 8 og 10; og i konstitusjonen om Kirken i verden av i dag *Gaudium et Spes* (1965), 6, 27, 42, 59, 61, 63, 65, 73, 76, 79, 84 og 87.

6 Nye normer for omsorgen for innvandrere, gitt «*motu proprio*» den 15. august 1969, med den tilhørende instruksjon *Nemo Est*, gitt av Kongregasjonen for biskopene den 22. august 1969. Engelsk oversettelse utgitt av Office of Publishing Services, United States Catholic Conference, adr. 1312 Massachusetts Avenue, N.W., Washington, D.C. 20005.

7 Engelsk oversettelse: *The Code of Canon Law*, Collins, 1983 (på nett: www.vatican.va/archive/ENG1104/_INDEX.HTM). Et bispedømmes plikt til å vise omsorg for innvandrere, sjøfarende osv. er reflektert i kanon 383 § 1. I § 2 tilføyes plikten til å vise omsorg for katolikker tilhørende østkirkene. Rettskilder for denne kanon er *Christus Dominus*, *Pastoralis Migratorum Cura* og *Ecclesiae Imago* (et direktiv fra 1973 rettet til alle biskoper om deres oppgaver).

⁸ AAS XCVI (2004) 762-822; (på nett engelsk versjon:

http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/migrants/documents/rc_pc_migrants_doc_20040514_erga-migrantes-caritas-christi_en.html

9 Men det er i tidsrommet etter Vatikankonsilet og frem til i dag også kommet direktiver som gjelder beslektede områder, områder som også har relevans for vårt bispedømme. Hva gjelder turistselesorgen, må det vises til direktivet *Peregrinans in Terra* fra Kongregasjonen for kleresiet, fra 1969. Sjelesorgen for sjøfarende er tema for dekretet *Apostolatus Maris* (1977), gitt av Den pavelige kommisjon for sjelesorgen blant migranter og reisende, og i det pavelige *Motu Proprio Stella Maris* fra 1997. I noen grad berøres vi av den apostoliske konstitusjon *Spirituali Militum Curae* (1986) om militærselesorgen og av *Guidelines for the Pastoral Care of Gypsies* (2005). Bispedømmet er også bundet av noen bestemmelser i den kirkelige lovbok for de katolske østkirker, *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium* (1990), som foreskriver en viss særbehandling av katolikker tilhørende kirker av ikke-latinsk tradisjon.

Temaet behandles ofte direkte eller indirekte i pavelige encyklikaer og andre budskap.¹⁰ En særlig viktig kilde til forståelsen av læreembedets tenkning om innvandrersproblematikken er pavens årlige budskap til Verdensinnvandringsdagen.

Det er, som i alle samfunn for øvrig, store individuelle variasjoner mellom mennesker i innvandrergroppene. Dette innebærer varierende samholdsfølelse, forskjeller mellom generasjonene, når gruppen kom og forskjeller relatert til forhistorie og motiv for gruppenes ankomst til Norge.

De siste årtiers innvandring til Norge har på en helt ny måte satt temaet på dagsorden også her. Presterådet, Legmannsrådet og senere Pastoralrådet har beskjeftiget seg med temaet. Det viktigste resultat av arbeidet på 1980-tallet var de retningslinjer biskop Gerhard Schwenzer i 1989 ga for stiftskapellaner for innvandrere og koordinator for innvandrersjelesorgen (gitt den 16. oktober 1989). Disse er senere erstattet av *Retningslinjer for OKBs prester som tjenestegjør innen kategorialsjelesorgen* (gitt av biskop Bernt I. Eidsvig den 15. august 2011). I 1996 kom egne *Retningslinjer for nasjonalsjelesorgen*, gitt av biskop Schwenzer. Herværende dokument er en oppdatering av disse. En begrepsmessig endring i forhold til retningslinjene fra 1996 er at begrepet «innvandrersjelesorg» er innført (Dekret av biskop Bernt I. Eidsvig den 17. februar 2014).

Enhet og mangfold

Det er Kirkens mål å bistå alle sine lemmer til å bevare og fordype sin tro, til å leve som gode kristne og til å føre troen videre.

En vesensegenskap ved Kirken er enhet: «Vi tror på én, hellig, katolsk og apostolisk kirke», som det heter i trosbekjennelsen. Oslo katolske bispedømme bevarer denne enhet – i alt sitt mangfold. Det er ved sammen å virkeliggjøre et levende fellesskap vi best hjelper hverandre å leve som katolikker i et sekularisert samfunn.

Kirkens enhet er ikke det samme som ensartethet i sosiologisk forstand. Teologisk uttrykkes enheten ved samlingen rundt den samme biskop og rundt det samme nattverdens sakrament. Kirkelig enhet medfører altså ikke enspråklighet eller et ensartet kulturelt uttrykk for troen.¹¹ Den uttrykkes heller ikke nødvendigvis gjennom ensartede strukturer,¹² eller ved at alle innenfor et område tar del i samme messer, andakter, katekese og ungdomsgrupper.

¹⁰ Se f.eks. *Familiaris Consortio*, 77; *Slavorum Apostoli*, 27; *Laborem Exercens*, 23.

¹¹ *Erga Migrantes Caritas Christi* fordrer i 38 § 3 at stor vekt skal tillegges «migrantenes morsmål, som de uttrykker sin mentalitet, tanke og kultur gjennom, og [som bærer] deres åndelige livs karakteristika og deres opphavelige kirkes tradisjoner» og henviser til *Pastoralis Migratorum Cura* I,11: «Migrantene bringer med seg sitt eget språk og sin egen mentalitet, kultur og religion. Alt dette utgjør en slags arv av meninger, tradisjoner og kultur som vil vedvare utenfor hjemlandet. Denne arv burde verdsettes overalt. Ikke minst skal man huske at innvandrernes morsmål er det ved hvilket de uttrykker sin mentalitet, sine tanker, sin kultur og sitt åndelige liv.»

¹² Jamfør *Erga Migrantes Caritas Christi*, 91–94, og *Pastoralis Migratorum Cura*, I,12: «Måten, de rettslige former og passende varighet for sjelesorgen for innvandrere må overveies nøye i hvert enkelt tilfelle og tilpasses omstendighetene. Blant slike omstendigheter kan vi nevne noen få: varighet, tilpassningsprosessen (i den første eller etterfølgende generasjoner), ulike samfunnskulturer (språk og skikker), hva slags innvandring, dvs. om den er sesongbetont, permanent eller midlertidig, av store eller små grupper, geografisk konsentrert eller spredt. Derfor kan ingen unngå å forstå hva som må være det viktigste hensyn for Kirkens sjelesorg: nemlig at den til en hver tid må være tilpasset til innvandrernes behov.» Pave Johannes Paul II understreket i sitt budskap til verdensinnvandringsdagen i 1994 at dersom man forsømmer å gi innvandrere egne egnede pastorale strukturer, risikerer man at selve omsorgen for innvandrerne blir en «marginalisert» sjelesorg for «marginaliserte».

En måte å uttrykke Kirkens enhet og mangfold på, er å feire Verdenskirkens årlige innvandrerdag i tråd med anbefalingene fra Pavestolen.¹³ Denne dagen markeres i hele verden og også i vårt bispedømme, den andre søndag etter Herrens Åpenbaring. Kontoret for innvandrersjelesorgen sørger for at pavens årlige budskap til denne dagen oversettes og formidles sogneprestene.

Oslo katolske bispedømme – en innvandrerkirke

Oslo katolske bispedømme er i høy grad en innvandrerkirke. Av de drøyt 200.000 katolikker (hvorav 133.806 var registrert i menighetene pr. 3. mars 2014) er snaut 30.000 født i Norge. Mange av dem er barn, og en stor andel av barna er annen generasjons innvandrere. Rundt 190 fødeland er registrert.¹⁴ Flertallet av de utenlandsfødte kommer enten fra ikke-germanske språkområder og/eller fra kulturer som er fjernt fra den nordeuropeiske. De fleste er kommet for å bli, i det minste i en uoverskuelig fremtid. Noen blir i landet kun for en kortere periode. Det kan blant annet dreie seg om arbeidsinnvandrere som har en plan om å vende hjem etter å ha lagt seg opp gode penger, *au pairs*, som normalt har oppholdstillatelse inntil to år, og stadig flere studenter. Om somrene kommer det dessuten mange sesongarbeidere og turister til bispedømmet. Dessuten arbeider mange katolske sjøfolk på norskkontrollerte skip.

Situasjonen i bispedømmet skiller seg fra de fleste andre bispedømmer med mange innvandrere. Vanligvis er de «innfødte» katolikker i flertall og innvandrerne i mindretall.¹⁵ Hos oss er den «rotnorske» gruppe et lite mindretall. Under én synsvinkel kan man betrakte denne gruppe som én nasjonalgruppe blant mange, altså ikke som en ressurssterk «vertsgruppe». Katolske innvandrere må ha klart for seg at den norske gruppen ikke er sterk nok som ressursgruppe til å yte all den bistand de kunne ønske seg og til å drive menighetens fellesprosjekter. Noen steder er det snarere omvendt: At det er de større innvandrergrupper som har større ressurser, og derfor må ta tilsvarende ansvar for å bygge opp den lokale menigheten. De må også være villige til å gi det norske «vertskap» livsrom til å utvikle sin tro ut fra sin norske kulturelle bakgrunn.

Kirkens vel i Norge er i stor grad avhengig av innvandrere. Pave Johannes Paul II har i sine budskap til Verdensinnvandringsdagen stadig understreket at innvandrere har en rett og plikt til å bringe inn sine personlige erfaringer og sine bidrag i de mottagende kirkers liv.¹⁶ Det er en fordel at menighetsrådenes, presterådets og Pastoralrådets sammensetning reflekterer den aktuelle situasjon.¹⁷ Man bør også arbeide for at innvandreres kompetanse utnyttes på alle plan i bispedømmet, både sentralt og lokalt, og hva ansatte og frivillige angår.

¹³ *Exsul Familia*, 44, *Pastoralis Migratorum Cura*, 24,2–6 og *Erga Migrantes Caritas Christi*, 72 (i dette yngste dokumentet luftes dessuten tanken om en hel uke viet migrasjon).

¹⁴ Analyse av tallene fra 3.3.2014 viser at Norge kommer som nummer to på listen over fødeland. På topp ligger Polen. De ti største fødelandsgrupper: Polen (48.044 personer, 36,5% av de registrerte katolikker); Norge (29.947, 22,8%), Litauen (12.202, 9,3%); Filippinene (9.159, 7,0%); Chile (4.007, 3,0%); Vietnam (3.754, 2,9 %), Sri Lanka (1.444, 1,1%); Frankrike (1.311, 1,0%); Tyskland (1.278, 1,0%); og Spania (1.210, 0,9%).

Til sammenligning er tallene fra 1994: Norge (12.106, 36,8%); Vietnam (3.341, 10,2%); Filippinene (3.212, 9,8%); Polen (2.470, 7,5%); Chile (2.153, 6,5%); Sri Lanka (830, 2,5%); USA (514, 1,6%); Ungarn (504, 1,5%); Frankrike (466, 1,4%); Tyskland (455, 1,4%).

¹⁵ Situasjonen hos oss er spesiell, men ikke unik. Det finnes en rekke andre katolske kirkedistrikter som også har en høyere andel innvandrere og fremmedarbeidere som medlemmer enn innfødte, f.eks. i Midt-Østen, Libya og Hellas. Andre kirkedistrikter har flere katolske flyktninger enn innfødte, f.eks. (Nord-)Sudan, Tyrkia og deler av Vest-Afrika.

¹⁶ Se særlig budskapene for 1985, 1987 og 1989.

¹⁷ Jfr. *Erga Migrantes Caritas Christi*, Art. 3 § 2–3, Art. 8 § 2.

Retningslinjer

Del I: Kontoret for innvandrersjelesorgen og organiseringen av innvandrersjelesorgen

1. Innvandrersjelesorgen i OKB er den pastorale omsorg som gis til forskjellige grupper av innvandrere i bispedømmet. Denne sjelesorg drives ut fra gjeldende retningslinjer og koordineres av Kontoret for innvandrersjelesorgen. Kontoret har ansvar for å innhente rapporter om innvandrersjelesorgen i hele bispedømmet, uavhengig av måten denne er organisert på, og for å videreformidle denne informasjonen til biskopen og relevante instanser.

2. Kontorets primære fokus er å forberede prester til tjeneste i innvandrersjelesorgen og bistå dem praktisk. Kontoret utarbeider, oppdaterer og gjennomfører et obligatorisk kurs for nyankomne prester.

Innvandrerprestene skal ikke bare være i stand til å feire messer på sin gruppes eget språk, men skal også kunne administrere andre sakramenter på deres språk: dåp, voksendåp, skriftemål, ferming (for eksempel av syke barn, voksne dåpskandidater og konverterende, andre voksne med biskopens fullmakt), ekteskap, sykesalving, og likeså forrette begravelser, velsignelser og andakter. Kontoret bistår med å innhente oppdaterte approberte liturgiske tekster når det er nødvendig.

Kontoret bistår også nyankomne prester med å søke og fornye oppholdstillatelse, få personnummer og skattekort, opprette bankkonto, skaffe mobilnummer, finne fastlege, melde seg på norskundervisning, bli kjent med ansatte og rutiner i Oslo katolske bispedømme, fylle ut diverse skjemaer, videreformidle viktig informasjon og gi språklig assistanse. Det bidrar ved praktisk planlegging av pastoralt arbeid, bestilling av fly- og togbilletter ved pastoral reisevirksomhet og godkjenning av refusjon av reiseutgifter eller andre innkjøp i forbindelse med prestenes pastorale tjeneste. Kontoret organiserer også månedlige møter for prester som har sin tjeneste i innvandrersjelesorgen og er tilgjengelig ved eventuelle henvendelser eller spørsmål.

3. Sjelesorgen for innvandrergrupper organiseres på forskjellige nivåer, etter behov og ressurser.

Noen innvandrergrupper vil være så tallmessig svake, så spredte eller så assimilerte i det norske samfunn at en sjelesorg utover den regulære pastorale omsorg i menighetene ikke vil være nødvendig. Men for andre grupper er slik sjelesorg hensiktsmessig.

Denne sjelesorgen kan organiseres på tre måter: 1) Innenfor den vanlige menighetsstruktur, under sogneprestens ansvar. 2) Gjennom regionalt samarbeid mellom menigheter som utveksler prester. Dette skjer under de aktuelle sogneprestenes ansvar. Hva virksomhet som beskrevet under 1 og 2 angår, skal Kontoret for innvandrersjelesorgen holdes orientert. 3) Gjennom samarbeid mellom den enkelte menighet og Kontoret for innvandrersjelesorgen. Kontoret hjelper da menigheten med å svare på pastorale behov. Dette skjer gjennom besøk av prest som enten har sitt virke et annet sted i Norge eller er bosatt i utlandet. Felles for alle slike besøk, er at de må organiseres via Kontoret for innvandrersjelesorgen og ikke avtales direkte mellom menighet og den angjeldende prest.

Kirkeretten åpner også for andre modeller («misjon», personalmenighet), men disse er ikke implementert i Norge.¹⁸

Del II: Sjelesørgerne

4. Alle prester som virker i bispedømmet, skal være seg bevisst at de er en del av lokalkirken, også de som er engasjert for en kortere periode. En prest som primært arbeider for en bestemt gruppe eller menighet, har et medansvar for hele lokalkirken og må derfor være åpen for å imøtegå andre pastorale behov. En prest som har sitt virke i en menighet, har et medansvar for alle i menigheten.

Noen grupper kan trenge en sjelesørger som har dem som sin eneste oppgave eller som sin hovedoppgave. Det dreier seg da om "stiftskapellaner for innvandrere". Stiftskapellanenes kirkelige vigselfmyndighet er avhengig av delegasjon fra sogneprestene for de aktuelle menigheter, og ved det sikres også god kontakt mellom innvandrersjelesorg og menigheter. En stiftskapellan må alltid være godkjent som vigselfmann av det offentlige for å kunne vie. Stiftskapellanene for innvandrere er tilknyttet Kontoret for innvandrersjelesorgen og direkte overordnet er Biskoppelig vikar for innvandrersjelesorgen.

Så fremt overhode mulig, skal en prest ha pastoral forankring også utenfor sin innvandrergruppe.

5. Ettersom kultur og mentalitet er så viktig for et menneske, vil omsorgen for innvandrere bære rikere frukt når den ivaretas av personer som har god kjennskap til dem.¹⁹

De prester som skal ha sjelesørgerisk omsorg for innvandrere, må derfor ha størst mulig kulturell og språklig kompetanse. Det stilles krav om slik kompetanse både til de prester som har sjelesørgerisk ansvar for innvandrere i en menighet, og til dem som utelukkende er knyttet til Kontoret for innvandrersjelesorg.

6. Det vil i regelen være den lokale sognegeistlighet som best kan nå ut til innvandrerne i menigheten. De prester som står i vanlig sjelesorg, skal arbeide for å øke sin kulturelle forståelse i forhold til de grupper som befinner seg i deres menighet.²⁰ Dette tas opp i prestenes videreutdanning som sorterer under bispedømmets pastoralavdeling. Bispedømmet støtter prester som tar relevante språkkurs.

7. Også de prester som primært arbeider i sjelesorgen for én bestemt innvandrergruppe, skal på samme måte sette seg inn også i andre nasjonalgruppers bakgrunn. Dette gjelder særlig de prester som er fast tilknyttet bispedømmet, men også til en viss grad de som er engasjert fra utlandet for en tidsbegrenset innsats i Norge.

8. Biskopen kan utnevne prester som særlige sjelesørgere for innvandrergrupper.

Det kan dreie seg om prester som selv tilhører den aktuelle gruppe,²¹ eller prester som har en særlig kompetanse for arbeid overfor gruppen.²² Det kan være prester som ikke har andre større pastorale

18 Slike «personalmenigheter» og misjoner (*missio cum cura animarum*) med ansvarlig sogneprests fullmakter, beskrives i CIC kan. 518 og med særlig trykk og detaljeringsgrad i *Erga Migrantes Caritas Christi*, 24, 26, 54–55, 90, 91 og Art. 6 §§ 1–2, Art. 7 §§ 1–4 og Art. 16 § 2.

19 Jfr. *Erga Migrantes Caritas Christi*, 78, og Art. 4 § 2.

20 Jfr. *Erga Migrantes Caritas Christi*, 24, 78, 93 og Art 1 § 2; *Pastoralis Migratorum Cura*, 30.

21 Jfr. *Erga Migrantes Caritas Christi*, 50.

22 Jfr. *Erga Migrantes Caritas Christi*, 78; *Pastoralis Migratorum Cura*, 31,2.

oppgaver, eller som samtidig har andre oppgaver – for eksempel som menighetskapellaner. De særlige sjelesørgere skal i regelen utnevnes til stiftskapellaner for innvandrere.²³

Når flere innvandrersjelesørgere har ansvar for samme gruppe, skal deres respektive ansvarsområder klart defineres, og innsatsen koordineres fra Kontoret for innvandrersjelesorgen.

9. Alle sjelesørgere for innvandrergupper skal avlegge en årlig rapport, særlig om de pastorale sider ved virksomheten. Det skal rapporteres både til Kontoret for innvandrersjelesorgen og til sognepresten i de menigheter der sjelesørgeren har hatt sitt virke. Det skal også avlegges regnskap for virksomheten. Dette sendes til Kontoret for innvandrersjelesorgen. Også prester bosatt i utlandet som kommer på regelmessige pastoralbesøk, kan bes om å avlegge rapport.

10. En prest som engasjeres fra utlandet for å bistå sjelesorgen for en innvandrerguppe, må ha tillatelse fra sine egne ordinære kirkelige overordnede før han engasjeres i bispedømmet.²⁴ Det kreves at slike prester innhenter politiattest fra det eller de steder han har jobbet de siste seks år. De må også levere helseattest.

11. Biskopen skal fastlegge arbeidsbetingelsene til alle innvandrersjelesørgere i individuell stillingsbeskrivelse. Blant de forhold som skal fastlegges, er:

- Prestens tittel og hvem han rapporterer til i sitt arbeid;
- Prestens pastorale ansvar og ansvarsområde, enten ved å oppgi institusjoner/lokalteter og/eller den eller de innvandrergupper presten har ansvar for;
- Rammer for det pastorale og sakramentale arbeid;
- De økonomiske og praktiske rammer for presten og hans arbeid;
- Konkretisering av forholdet mellom presten og den lokale sognegeistlighet i sær der hvor presten ikke utnevnes til kapellan i en/flere menighet(er).²⁵

12. Prester engasjert fra utlandet til dette arbeidet, beholder sin inkardinasjon i sitt hjemlige bispedømme eller sin orden. Forholdet mellom avsenderbispedømmet og OKB reguleres i egen kontrakt, jfr. eksempel på kontrakt i vedlegg.

Utnevnesdekret og konkret stillingsbeskrivelse skal foreligge så snart som mulig etter prestens ankomst til bispedømmet.

13. Prester engasjert fra utlandet nyter de samme privilegier og sjelesørgerske rettigheter, for eksempel skriftemålsjurisdiksjon,²⁶ som det lokale presteskap. De skal delta på prestemøter og andre arrangementer i regi av bispedømmet.

Det lokale presteskap skal ta imot dem slik at de føler seg hjemme. Slik skal prestskapet vitne om enheten i Kirken og være et godt eksempel for de troende.

14. Det første året en prest virker i Norge, skal det settes av tilstrekkelig tid til at han kan få delta i et godkjent norskkurs. Bispedømmet finansierer kurset. Prestene plikter også å følge innføringskurs

²³ Jfr. Retningslinjer for stiftskapellaner for innvandrere i OKB, 1-2.

²⁴ Jfr. *Erga Migrantes Caritas Christi*, Art. 5 §§ 2-3, og Art. 13.

²⁵ Jfr. *Retningslinjer for OKBs prester som tjenestegjør innen katekretalsjelesorgen*, av 15. august 2011.

²⁶ Dvs. retten til å løse fra visse selvfelte kirkestraffer som ellers ville vært forbeholdt biskopen eller bispedømmets pønitentiar.

arrangert av Kontoret for innvandrersjelesorg, som bl.a. gir forståelse av norsk kultur, historie, kirkelig situasjon og samfunnsforhold. I den grad presten selv ønsker det, bør han få anledning til å gjøre en sjelesørgerisk innsats på norsk i løpet av opplæringsperioden. Etter det første året skal alle prester være i stand til å feire messen på norsk. I regelen skal de også være i stand til å meddele de andre sakramentene og yte sjelesorg på norsk.

15. Med de nødvendige tilpasninger gjelder punktene over også for diakoner, ordenssøstre og andre som ansettes for arbeid blant innvandrere.

16. Utover behovet for å hente inn prester fra andre land til å betjene ulike innvandrergupper i Norge, skal Kontoret for innvandrersjelesorgen jobbe for å utvikle samarbeid med Kirken i innvandrernes hjemland, for eksempel med informasjonsutveksling og materiale for voksenkatekese. Kontakten med hjemlandets kirke kan også fremmes ved at biskoper og andre innbys til å besøke sine landsmenn i Norge. Innbydelsene må godkjennes av den lokale sogneprest, og Kontoret for innvandrersjelesorgen informeres om alle slike besøk.²⁷

17. Kirken, både gjennom menighetssjelesorgen, innvandrersjelesorgen og på høyere nivå, skal være årvåken slik at man raskest mulig får kontakt med nye innvandrere. Når det gjelder flyktninger og asylsøkere, skal kontakter knyttes med de offentlige instanser som har med dem å gjøre. Dette gjelder i særdeleshet asylmottak og fengsler. Kontoret for innvandrersjelesorgen har ansvar for å informere sogneprester om asylmottak og fengsler innenfor deres geografiske område. Sogneprestene har ansvar for å holde kontakt med disse. Pastoralavdelingen har ansvar for at det utarbeides relevant informasjonsmateriale om Kirken og troen på de aktuelle språk, og at disse spres til sogneprestene på best mulig måte. Pastoralavdelingen har også ansvar for å utarbeide og holde oppdatert en liste over aktuell katolsk litteratur på ulike språk som kan egne seg for fengselsbibliotek.

18. Alle som har pastoralt ansvar, skal bidra til rask registrering i Kirkens sentrale medlemsregister av nyankomne og av tidligere uregistrerte, samt når folk flytter. Dette gjelder både personer med og dem uten ellevesifret personnummer. Sogneprestene plikter å gi de innvandrersjelesørgerne de opplysninger som de trenger for sitt arbeid. Innvandrersjelesørgerne har samme forpliktelse overfor sognepresten.

Del III: Språklige og kulturelle uttrykk

19. Det må tilrettelegges for bruken av innvandrernes språk i liturgien,²⁸ noe som kan innebære både messefeiring på andre språk enn norsk og fremmedspråklige innslag i messer som feires på norsk. Dette kan være av avgjørende betydning for nyankomne, grupper som kun befinner seg midlertidig i landet, og grupper som kulturelt står særlig langt fra nordeuropeisk kultur.

20. Vel så viktig som messer eller ledd som lesninger, bønner og salmer på innvandrernes språk, er å gi rom for at de kan utøve sitt andaktsliv og kan feire hjemlige religiøse fester også i den lokale

²⁷ Dette dreier seg ikke om faste ordninger. Disse er beskrevet under punkt 3.

²⁸ *Pastoralis Migratorum Cura*, 32: «I henhold til Det annet vatikankonsils bestemmelser skal de stedlige ordinariere ikke nekte å tillate bruken av innvandrernes egne språk i den hellige liturgi, uansett hvilke land de måtte komme fra.» Jfr. Det annet vatikankonsils konstitusjon om den hellige liturgi, *Sacrosanctum Concilium*, 38, og instruksjonen om eukaristisk gudstjeneste fra 1967, *Eucharisticum Mysterium*, 19.

menighets kirkerom eller andre lokaler. Behovet vil variere fra sted til sted, men alle menigheter må være beredt til å stille kirkerom og lokaler til rådighet på gunstige tidspunkter.

21. Menighetene bør særlig gi rom for de tradisjonelle andaktsformer som er *universalkirkelige*. Sakramentsandakter, mai-andakter, rosenkransandakter m.v. bør gjerne også gjennomføres på norsk, og ikke kun på andre språk. Nyere religiøse uttrykksformer og devosjoner, som f.eks. karismatiske samlinger, devosjonen til den guddommelige miskunn og Taizé-bønn, står sterkt i mange innvandremiljøer. Også disse bør menighetene gi rom for og gjerne også forsøke å gjøre dem tilgjengelige for alle menighetslemmer.

22. Menighetene og innvandrergruppene bør bestrebe seg på at også noen av de *nasjonale* tradisjoner kommer et større fellesskap til gode, både gjennom liturgien og andre tilstelninger. Det kan for eksempel skje ved at det i forbindelse med en nasjonal fest synges egnede sanger under den messe som besøkes av flest mennesker fra menigheten forøvrig, og ved at kirkekaffen får et bestemt preg.

23. I stadig flere menigheter er det et behov for mer enn én søndagsmesse. De messer som legges til, trenger ikke nødvendigvis å være på andre språk enn norsk, men de kan etter behov gjerne ta et visst preg av den eller de nasjonalgrupper som i særlig grad samler seg om den nye messetid. Det kan også være latinske, norsk/latinske og norske messer med varierende preg.

24. De ansvarlige for bispedømmets publikasjoner (trykte og digitale) skal være seg bevisst at flertallet av målgruppen er innvandrere. Etter behov skal trykte og digitale informasjonskanaler på andre språk støttes.

Del IV: Spesielle grupper utenlandskfødte

25. *Katolikker av andre riter enn den latinske*: Disse katolikkene, enten de er utenlandskfødte eller norskfødte, er ikke medlemmer av Den katolske kirke av latinsk ritus.²⁹ Så lenge deres egne kirker ikke har etablert arbeid i Norge, er det likevel vårt bispedømme som har ansvar for dem.³⁰

Deres forhold til lokalkirken kan ikke sammenlignes med andre innvandrede katolikkere. Det må på ingen måte forsøkes å få dem til å forlate sin egen kirkelige arv, og i den grad det er mulig, skal vår kirke legge forholdene til rette for at de skal kunne beholde og dyrke sine tradisjoner. God kommunikasjon med de aktuelle familiene er avgjørende.³¹

²⁹ Blant katolikkene i bispedømmet finnes det mindre grupper og enkeltpersoner fra bl.a. den etiopisk-koptiske kirke (særlig fra Eritrea), den syro-malankarske kirke (fra India), den maronittiske kirke (fra Libanon), den assyriske kirke i øst (fra Irak), den kaldeisk-katolske kirke (fra Irak og Iran), den rumensk-bysantinske kirke og den ukrainsk-bysantinske kirke, i alt flere hundre personer.

³⁰ CIC kan. 383 § 2

³¹ Man må avstå fra å "latinisere" dem. Det kan f.eks. gjelde mottagelse av nattverden. I mange orientalske kirker er det annerledes enn i den latinske: Man mottar ikke kommunion under hver søndagsmesse, men sjeldnere. Orientalske katolikker må få beholde sin skikk. De skal ikke nektes hyppig kommunion, men de skal heller ikke overtales til en praksis som strider mot egen tradisjon.

Et annet område er mottagelse av fermingens sakrament, som i de fleste østkirkene skjer ved dåpen. Vatikanets kongregasjoner for Østkirken og for Sakramentene tillater at biskopen gir våre prester fullmakt til å ferme orientalske dåpsbarn dersom det dreier seg om orientalske familier som man regner med vil eller i det minste selv har et sterkt håp om å vende tilbake til hjemstedet. Det må da skje etter latinsk ritus (den relevante del av fermingsritualet går inn i dåpsritualet på stedet for salving med hellig krisma).

Barna blir ved dåpen medlemmer av foreldrenes katolske kirke, selv om sakramentsforvalteren tilhører den latinske kirke. Deres ritustilhørighet skal innføres i dåpsbokens meldingsfelt og påføres dåpsattesten.

Geistlige fra deres liturgiske tradisjon skal inviteres til pastoralbesøk i den utstrekning det er nødvendig.

I kirkerettslige spørsmål som berører dem, skal bestemmelsene i lovboken for de katolske østkirker legges til grunn.³²

26. *Innvandrerkvinner*: I mange land står katolske kvinneforeninger sterkt. Disse foreningene har derfor et viktig potensial for å bidra til innvandrerkvinnens deltakelse i menighetens liv. Kvinneforeninger skal være seg bevisst at flertallet av målgruppen er innvandrere. Der avstandene til kirken er lang, vil noen innvandrerkvinner ha ekstra behov for hjelp til å komme seg til gudstjeneste og delta i menighetens liv, da en betydelig andel av dem er uten førerkort.

27. *Sesongarbeidere*: Der det befinner seg et stort antall katolske sesongarbeidere av samme språklige bakgrunn, skal Kirken prøve å gi dem sakramenter og sjelesorg på deres eget språk.

28. *Midlertidig bosatte*: Noe tilsvarende gjelder for grupper som oppholder seg i landet på arbeidskontrakter som kun strekker seg over noen få år. For disse gruppene skal det etter evne tilrettelegges for en sjelesorg som ligner den som utøves i en menighetssammenheng – med katekese av barn, ungdomsarbeid, voksenkatekese, foreningsvirksomhet, strukturer for medansvarlighet osv. En måte å gjøre dette på, er i den menighetens regi som omfatter størsteparten av gruppen. En annen løsning kan være å organisere dem i misjoner («missiones cum cura animarum»).

Overfor dem blant disse katolikkene som kirkerettslig tilhører utenlandske militærordinariater, må det gjøres visse tillem্পninger, for eksempel i sakramentsforvaltning og kirkebokføring.³³

29. *Turister*: Menighetene skal i rimelig utstrekning tilpasse sitt gudstjenesteliv etter tilstrømmingen av katolske turister. Dette kan gjøres ved at man på noen steder feirer messer på turistenes språk eller på latin, og ved at lesninger o.a. i de norske messer gjentas på deres språk. Pastoralavdelingen har ansvar for å utarbeide oppdatert informasjon på de aktuelle språk om Kirkens historie og situasjon i Norge. Avdelingen for informasjon, publikasjon og media har ansvar for å produsere og spre ressurser som gjør tilgjengelig messens gang på norsk parallelt med andre språk.

30. *Sjøfolk*: Det er mange katolske sjøfolk på skip som anløper norske havner. De færreste blir liggende lenge i havn, men det kan være aktuelt å feire messe på båten. Etter ulykker og i andre nødssituasjoner må man være beredt til å stille opp for skipsvelsignelse og sjelesorg. Den lokale menigheten har ansvar for dette. Bispedømmet skal utrede hvordan man best kan vise omsorg overfor sjøfolk på norskkontrollerte skip som sjelden eller aldri anløper Norge.

³² CCEO - *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium* (1990). I praksis vil det særlig dreie seg om sakramentsforvaltningen, som dåp, ferming og ekteskap. Det gjelder også særskilte regler for skifte av tilhørighet fra en katolsk kirke til en annen og for konversjon av ortodokse til katolisismen.

³³ Jfr. *Spirituali Militum Curae* (1986). For eksempel er amerikansk militærpersonell organisert i det amerikanske militærordinariatet uansett hvor i verden de befinner seg.

Del V: Katekese, barne- og ungdomsarbeid

31. Den religiøse oppdragelse er primært en oppgave for de kristne familier. Kirkens katekese skal alltid søke å støtte opp om den trosformidling som skjer i hjemmene.³⁴ Dette innebærer også å støtte opp om innvandrerfamilienes tro og trosformidling i henhold til deres spesifikke religiøse tradisjoner.

De katekeseansvarlige i menighetene må aktivt oppspore og trekke med innvandrede katolikker som har vært kateketer i sitt hjemland, eller som er egnet på annen måte.

32. For barn og ungdom som forventes å bli boende i Norge, er det viktig å lære å uttrykke sin tro på norsk. Derfor må det normale være at alle barn gis religionsundervisning på norsk. Det er ikke Kirkens mål å sørge for integrering i det norske samfunn, men å hjelpe katolikker til å integrere sin tro i sin nye situasjon i Norge.

Dette forhindrer ikke at enkelte grupper tilbys en supplerende katekese på eget språk. Slik supplerende katekese på andre språk enn norsk kan være nyttig for å forhindre religiøs fremmedgjøring mellom generasjonene (noe som kan skade trosleveringen – det er først og fremst i familien at troen formidles) og forhindre kulturell rotløshet.

Katekese for barn/unge på andre språk i stedet for katekese på norsk kan være nødvendig overfor dem som bor her midlertidig, og for dem som ikke ennå behersker norsk, men da i en overgangsperiode. Faktorer som utløser behov for en slik katekese, kan være mangel på norskkyndige kateketer, behov for å involvere foreldrene i barnas trosopplæring, plassproblemer og andre organisatoriske hensyn.

33. For at en samling om norskspråklig katekese skal ha en realistisk sjanse til å lykkes, er det nødvendig at katekesen holder god kvalitet og trekker veksler på kateketisk kompetanse i innvandrer miljøene.

34. All katekese, uansett språk, skal følge *Retningslinjer for katekesen i OKB (fra 2014)*. Alle barn skal motta en katekese som gjør dem i stand til å følge messen og be de sentrale bønner også på norsk og som gir dem innføring i Kirkens historie og situasjon i Norge.

35. Det sosiale aspekt, at vennskapsbånd knyttes med jevnaldrende katolikker, er meget viktig i trosformidlingen. Et kateketisk opplegg som er splittet opp etter innvandrergrupper, vil i mange menigheter innebære at miljøene blir for små og at barna/ungdommen ikke får anledning til å bli venner med jevnaldrende katolikker av annen kulturell bakgrunn enn deres egen.

36. Overfor voksne innvandrere er voksenkatekese av forskjellig slag viktig. Dette skjer ofte best på deres morsmål, tilpasset deres situasjon. En særlig utfordring utgjør språkforskjellige ekteskap.

Ofte er innvandrere dårlig rustet fra hjemlandet til å stå imot proselyttisme fra sekter og andre religiøse grupper, og fra nyateistisk propaganda. Det bør derfor gjøres tilgjengelig egnet apologetisk materiale. Pastoralavdelingen, Kontoret for innvandrersjelesorgen og Avdeling for informasjon, publisering og media samarbeider om dette. Prestene og menighetene bør jevnlig oppdateres om slik virksomhet og tilbys assistanse til å møte utfordringene.

³⁴ Jfr. Pave Johannes Paul II: Budskap til Verdensinnvandrerdagen 1986, n. 2–3.

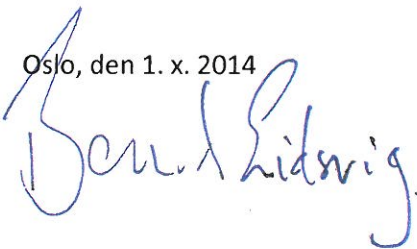
37. Ungdom er ingen ensartet gruppe, enten de er norskfødte eller utenlandsfødte. Derfor kan man ikke si at ungdomsarbeid med utspring i en bestemt innvandrergruppe er prinsipielt uheldig, eller motsatt at det er den riktige strategi. Et variert tilbud kan gjøre at man når flere. Erfaringene viser at på enkelte steder og overfor enkelte mangler et «norskkulturelt» ungdomsarbeid tiltrekningskraft. Man må derfor være åpen for ungdomsarbeid som er forankret i en bestemt innvandrergruppe. Men det må ikke ytes noe press, for eksempel fra en innvandrersjelesørgers side, for at en ungdom må holde seg til «sin» ungdomsgruppe, eller signaliseres at deltakelse i andre katolske ungdomsgrupper er mindreverdige. Norges Unge Katolikker (NUK) har både lokallag med forankring i bestemte innvandrergrupper og blandede lokallag.

Menighetene bør satse på arrangementer som skaper møteplasser for ungdommer med ulik språklig og kulturell bakgrunn.

Avslutning – verken assimilere eller segregere

Det er ikke et mål for Kirkens virksomhet å få mennesker av én kultur assimilert i en annen. Og hva en sunn integrasjon angår, er det en prosess som må få følge naturlige menneskelige lover. Dette gjelder i to retninger: Sjelesorgen for nasjonale grupper skal verken forsere eller blokkere prosessen.³⁵ God innvandrersjelesorg er brobyggende, og klarer å differensiere mellom hva som best tjener de første generasjoner innvandrere, og det som best gavner senere generasjoner.

Oslo, den 1. x. 2014

+

Bernt I. Eidsvig Can.Reg.
Biskop av Oslo

³⁵ Pave Johannes Paul II sa i sitt budskap til Verdensinnvandringsdagen 1985: «Innen sfæren for innvandring kan ethvert forsøk på å akselerere eller forsinke integrering, eller hvilken som helst innblanding, særlig når den er inspirert av en holdning av nasjonal overlegenhet, det være seg politisk eller sosialt, bare skade eller kompromittere det ønskede mangfold av røster, som følger av retten til frihet til integrering, som den troende innvandrer har i hvert enkelt bispedømme, innen hvilket gjensidig anerkjennelse mellom gruppene som det er sammensatt av, springer ut av en gjensidig respekt for kulturer. På grunnlag av denne rett til integrering, blir ikke den kirkelige egenart som innvandrerne bringer med seg fra sin hjemlige kirke, en årsak til adskillelse fra eller fremmedgjøring overfor det helhetlige i deres egen tro, i og med at den er universell – katolsk. På denne måten blir det allmenne i Kirken åpenbart, i hennes etniske og kulturelle mangfold.»